

Dossier cijfers

Niet onder de korenmaat

Jonge talenten in de kunsten
vier jaar gevolgd

Koen van Eijck en Peter van der Zant Hoe ontwikkelen jongeren hun kunstzinnige talenten? Wat zijn hun motieven en ambities? Worden ze door hun ouders gesteund, of door hun docenten? Willen ze beroemd worden of vooral zichzelf ontwikkelen? En hoe belangrijk zijn hun leeftijdgenoten bij het maken van hun keuzes? Stuk voor stuk interessante vragen voor overheden, instellingen en cultuurfondsen die initiatieven ontwikkelen om jonge beoefenaren van kunst te stimuleren.

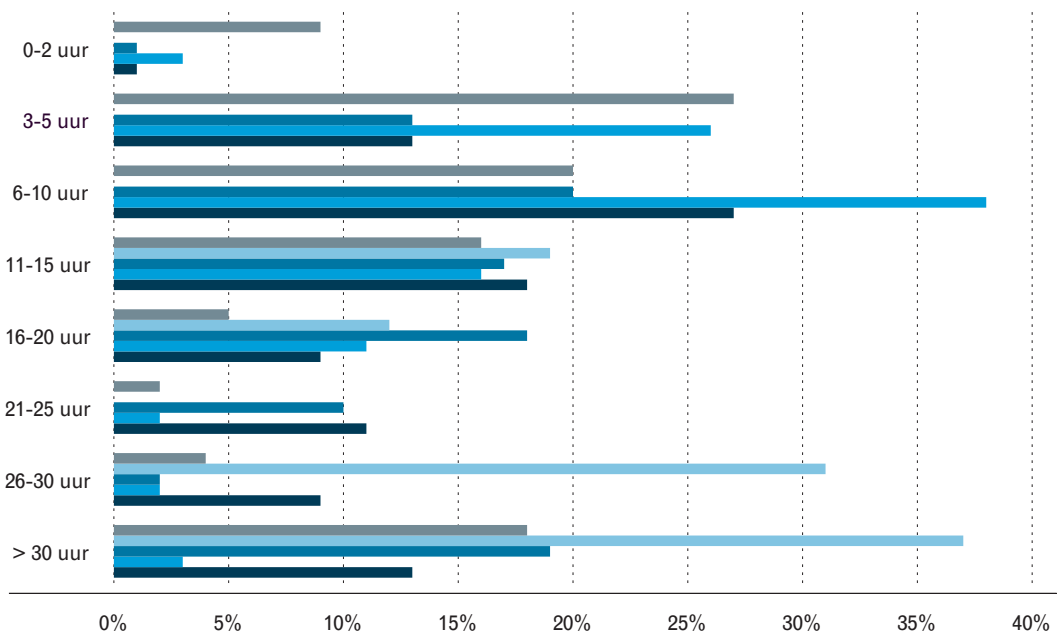
Van de Nederlandse jongeren van 6 tot 20 jaar beoefent 59 procent (ca. 1,65 miljoen) in zijn vrije tijd actief een of meer kunstdisciplines.¹ Een deel van deze groep is serieus bezig zijn kunstzinnige en creatieve talenten te ontwikkelen door deel te nemen aan een jeugdorkest, een jeugdtheatergroep of wedstrijden waar zij hun talenten kunnen presenteren. Sommigen ambiëren een professionele loopbaan in de kunsten en zien deelname aan dergelijke activiteiten als een opstap naar het hbo-kunstvakonderwijs. Anderen willen liever eerst bekijken of ze niet beter amateur kunnen blijven.

Dit blijkt uit een onderzoek dat de Erasmus Universiteit Rotterdam en Bureau ART in 2013 zijn gestart. Vier jaar lang volgen zij een groep van ca. 1100 jongeren die serieus bezig zijn hun kunstzinnige talenten te ontwikkelen, vooral jongeren die deelnemen aan een van de dertien projecten die door het Fonds voor Cultuurparticipatie worden gesubsidieerd in het kader van de regeling Talentontwikkeling. Het gaat om jeugdorkesten, projecten op het gebied van urban (hiphop, rap, breakdance en

dergelijke) en wedstrijden of concoursen, zoals het Prinses Christina Concours (klassieke muziek en jazz), de Grote Prijs (popmuziek) en de Kunstbende (diverse disciplines). Ten behoeve van het onderzoek werd de groep uitgebreid met een aantal talentvolle leerlingen van jeugdtheaterscholen en -groepen. Doel van het onderzoek is te zien op welke wijze jongeren hun kunstzinnige talenten ontwikkelen, wat hun motieven en ambities zijn en in welke mate zij hun ambities weten te realiseren, mede als gevolg van hun deelname aan de projecten. In deze bijdrage presenteren we kort enkele uitkomsten van het eerste peiljaar van het onderzoek.²

Tijdsbesteding

Het aantal uren dat de jonge talenten wekelijks aan hun kunstzinnige activiteiten besteden, varieert sterk. Bijna de helft (48 procent) is er hooguit 10 uur per week mee bezig. Dat is tamelijk bescheiden als we kijken naar studies van onder meer Ericsson et al. (1993) en Levitin (2006), die beweren dat talenten tot hun 20ste minimaal 10.000 uur moeten oefenen om

Figuur 1: Tijdsbesteding aan talentontwikkeling, kunstdisciplines vergeleken

- Multi
- Pop
- Urban
- Theater
- Klassiek

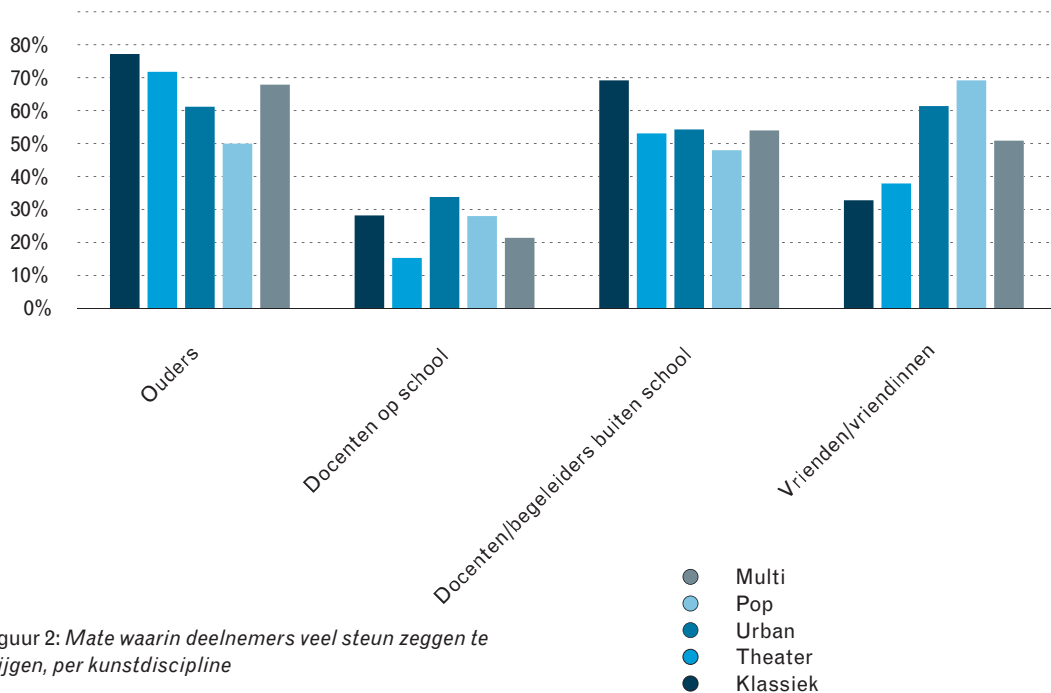
eventueel aan de top te kunnen komen. Maar er is ook een groep (19 procent) die zegt er meer dan 25 uur per week aan te besteden.

Deelnemers aan projecten in de disciplines klassieke muziek, popmuziek en urban besteden meer tijd aan hun activiteiten dan deelnemers aan theatergroepen en -scholen (figuur 1), waarbij de popmuzici er duidelijk uitspringen. Bij multi-disciplinair (wedstrijden als de Kunstbende, waarbij deelnemers uit diverse disciplines kunnen kiezen) varieert de tijdsbesteding sterk. In ongeveer de helft van de gevallen worden de verschillen tussen enerzijds theater en anderzijds muziek en urban verklaard door de leeftijdsverschillen tussen de deelnemers. Naarmate deelnemers ouder zijn, besteden ze gemiddeld meer tijd aan de ontwikkeling van hun talenten. Deelnemers aan het onderzoek in de discipline theater zijn gemiddeld jonger dan de andere respondenten. Maar ook als we hiermee rekening houden, blijft er een duidelijk verschil tussen theater enerzijds en klassieke muziek, popmuziek en urban anderzijds. Jonge talenten op het

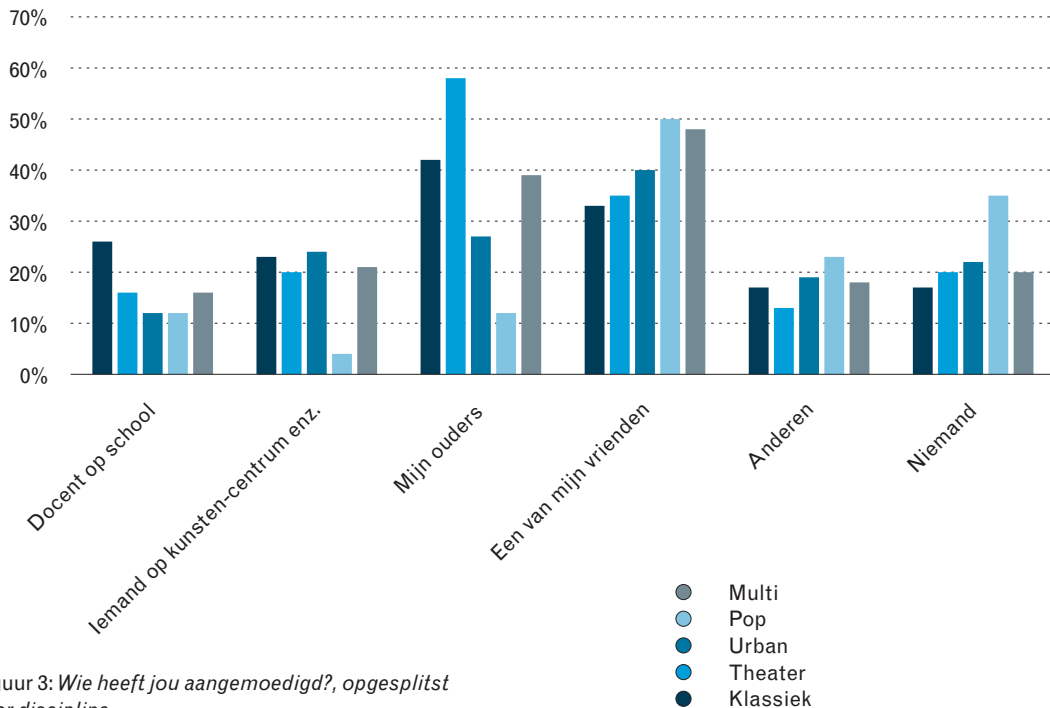
gebied van (klassieke en pop)muziek en urban steken meer tijd in hun talentontwikkeling dan jonge talenten op het gebied van theater. Mogelijk heeft dit ook te maken met het feit dat veel respondenten die aan theater doen, geen expliciet op talentontwikkeling gerichte trajecten volgen.

Ondersteuning

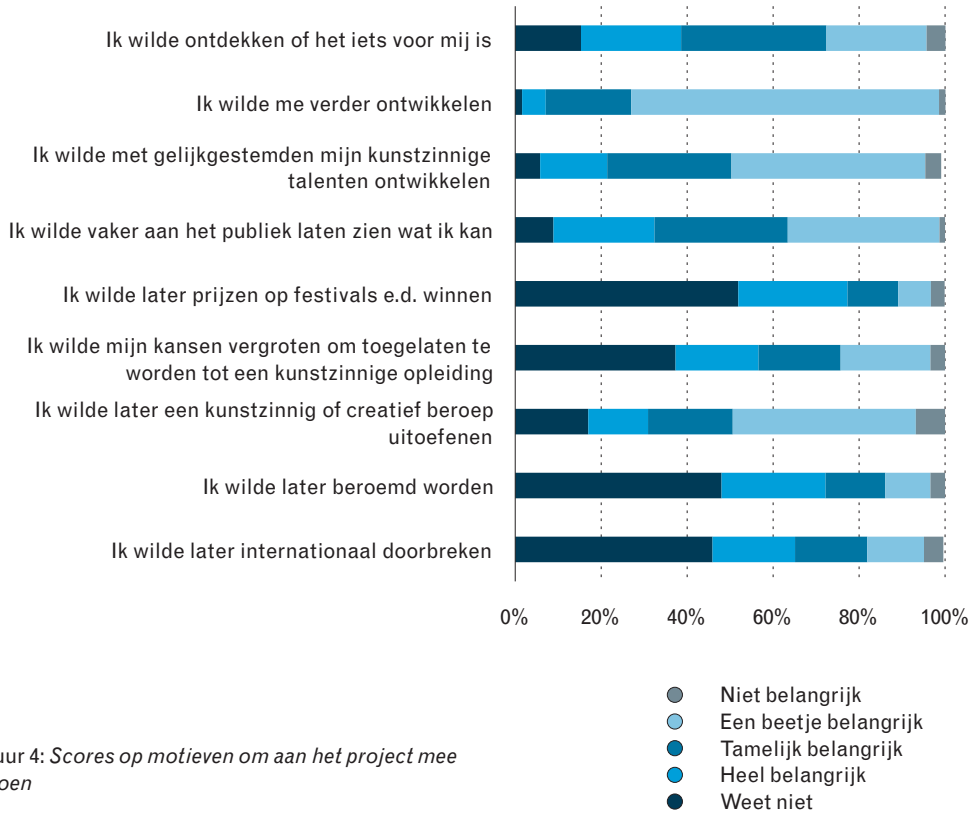
Ouders vormen voor de jonge talenten de belangrijkste steun bij hun ontwikkeling, bij klassieke muziek en theater nog wat meer dan bij de andere disciplines. Bij urban en pop, disciplines die over het algemeen populairder zijn onder jongeren, zorgen de vrienden voor veel steun, hoewel ook bij deze disciplines opvalt hoe belangrijk de steun van de ouders is (figuur 2). Uit eerdere onderzoeken blijkt hoe belangrijk een stimulerende omgeving is voor de ontwikkeling van talenten.³ Jeugdorkesten, jeugdtheatergroepen en dergelijke zouden daarom goed moeten nadenken hoe zij ouders en vrienden bij de talentontwikkeling van jongeren kunnen betrekken. Nu wordt vaak volstaan met het

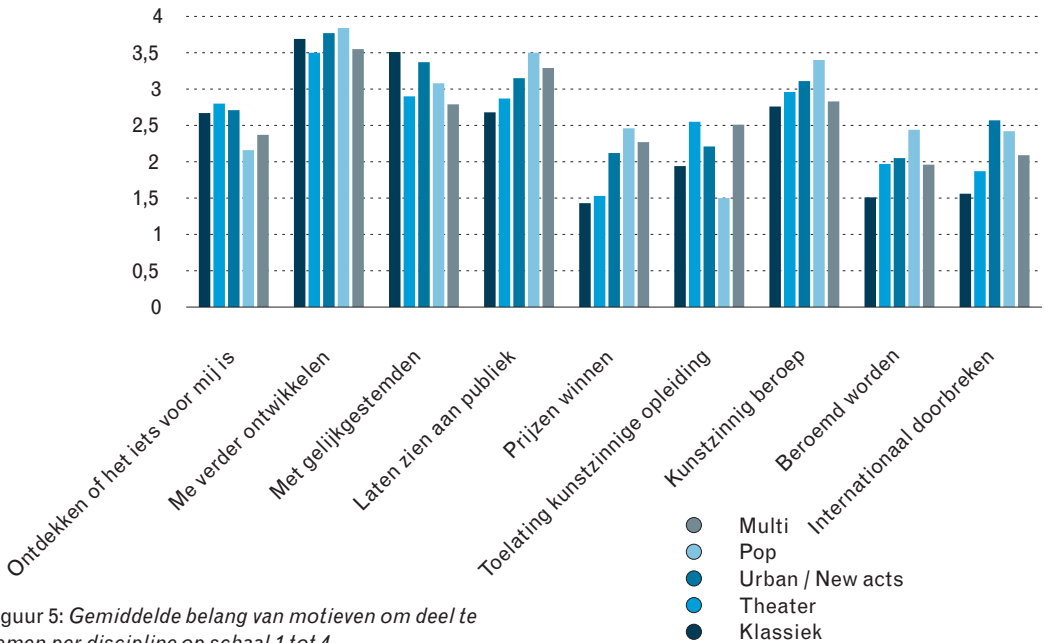
Figuur 2: Mate waarin deelnemers veel steun zeggen te krijgen, per kunstdiscipline

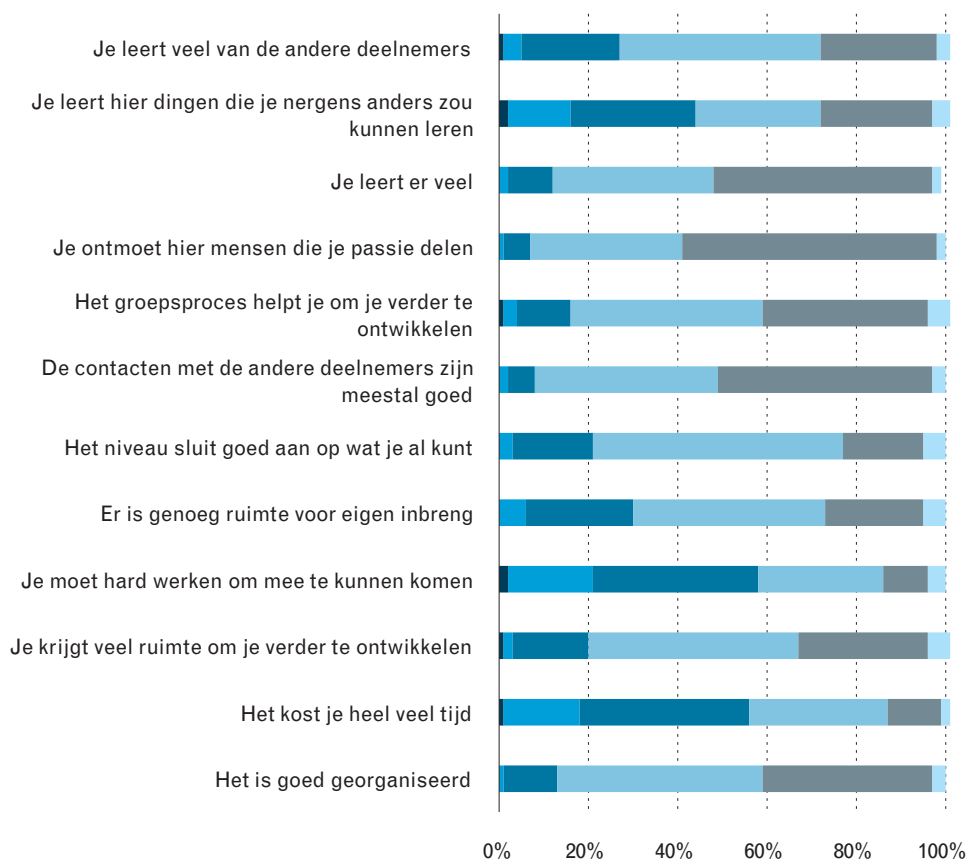
Figuur 3: Wie heeft jou aangemoedigd?, opgesplitst naar discipline

Figuur 4: Scores op motieven om aan het project mee te doen

Figuur 5: Gemiddelde belang van motieven om deel te nemen per discipline op schaal 1 tot 4

Figuur 6: Mate waarin respondenten het eens zijn met stellingen over het project

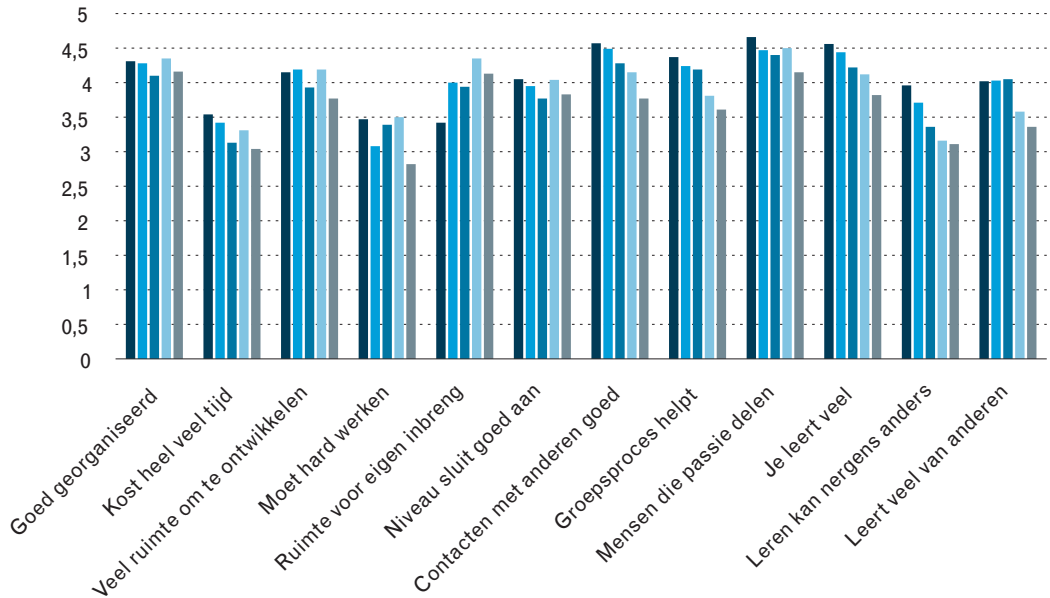
- Volstrekt niet mee eens
- Niet mee eens
- Deels wel, deels niet mee eens
- Mee eens
- Helemaal mee eens
- Weet (nog) niet, n.v.t.

uitnodigen van ouders voor een optreden of uitvoering aan het eind van het jaar, maar wellicht zijn er nog andere mogelijkheden.

Docenten buiten school zijn voor alle kunstdisciplines belangrijk, maar vooral voor klassiek, terwijl de rol van leerkrachten verbonden aan de school beperkt is. Blijkbaar worden jongeren op school nog te weinig door hun docenten gestimuleerd om hun kunstzinnige of artistieke talenten in hun vrije tijd verder te ontwikkelen.

Het zijn ook vooral de ouders en vrienden die de jonge talenten hebben aangemoedigd om te gaan deelnemen aan het project. De schooldocent speelt

een opvallend grote rol bij klassieke muziek en urban, de ouders bij theater, klassieke muziek en multidisciplinair, vrienden bij urban, popmuziek en multidisciplinair. Popmusici hebben minder aanmoediging van volwassenen nodig. Talentontwikkeling binnen disciplines die tot de popcultuur behoren, vindt dus veelal plaats dankzij de invloed van leeftijdgenoten. Van dit belang van sociale netwerken kan gebruik worden gemaakt bij rekrutering en motivatie van talenten.

Figuur 7: Ervaringen met het project, opgesplitst per discipline op schaal 1 tot 5

- Multi
- Pop
- Urban / New acts
- Theater
- Klassiek

Motieven

De belangrijkste reden voor de jonge talenten om aan het project deel te nemen, is dat zij zich, al dan niet met gelijkgestemden, verder wilden ontwikkelen. Voor bijna tweederde (63 procent) is het een (tamelijk) belangrijk motief dat zij later een kunstzinnig of creatief beroep willen uitoefenen. Het streven naar bekendheid of erkenning in de toekomst wordt beduidend minder vaak opgevoerd als reden voor deelname aan het project. Voor 40 procent van de deelnemers is het ook (tamelijk) belangrijk dat zij hun kansen willen vergroten om toegelaten te worden tot een kunstvakopleiding (figuur 4).

Beoefenaren van de disciplines urban en pop zijn het meest gericht op optredens, prijzen winnen, een kunstzinnig beroep beoefenen en internationaal doorbreken. De klassieke muzikanten scoren op deze redenen steeds het laagst; zij zijn meer op zoek naar verdere ontwikkeling (met gelijkgestemden). Het motief om de kansen te vergroten om toegelaten te worden tot een kunstzinnige vakopleiding speelt in alle disciplines een rol, maar het minst bij popmuziek (figuur 5). Dat laatste is opvallend, omdat er op diverse plaatsen in Nederland (onder andere Enschede, Amsterdam, Utrecht, Rotterdam) tegenwoordig popacademies zijn gevestigd, zowel op hbo-

Deelnemers ontmoeten in de projecten mensen die hun passie delen, leren er veel en de contacten met de andere deelnemers zijn meestal goed

als op mbo-niveau. Wellicht heeft dit te maken met de ervaring dat talenten in de popmuziek veel meer kiezen voor informele dan voor formele trainingen en onderwijs om zich verder te ontwikkelen.

Naarmate deelnemers ouder zijn, scoren zij hoger op de motieven 'mezelf verder ontwikkelen' en 'met gelijkgestemden mijn kunstzinnige talenten ontwikkelen' en nemen ze minder vaak deel om hun kansen op toelating tot een kunstzinnige opleiding te vergroten (hierbij speelt uiteraard een rol dat ze inmiddels al een hbo-opleiding hebben gekozen), beroemd te worden of internationaal door te breken. Deze meer intrinsieke motivatie van oudere deelnemers zien we ook terug in het leeftijdsverschil in tijdsbesteding aan talentontwikkeling dat we eerder noemden.

Ervaringen

De deelnemers aan het onderzoek kregen een aantal stellingen voorgelegd over het project waaraan zij deelnemen. Uit de scores blijkt dat zij in de projecten mensen ontmoeten die hun passie delen, dat zij er veel leren en dat de contacten met de andere deelnemers meestal goed zijn.

Opvallend is dat het laagst wordt gescoord op de stellingen 'Je moet hard werken om mee te kunnen komen' en 'Het kost je heel veel tijd' (figuur 6). In de beleving van de deelnemers wordt de lat kennelijk niet erg hoog gelegd. Het is vooralsnog niet duidelijk wat de oorzaak hiervan is. Mogelijk wijst het op de spreekwoordelijke Hollandse aanpak, waarbij docenten zich meer richten op de middelmaat dan op de absolute top. Maar het is ook heel goed mogelijk dat begeleiders en docenten wel degelijk denken dat zij zeer hoge eisen stellen aan de jonge talenten, terwijl deze dat zelf niet als zodanig ervaren. Dit kan weer te maken hebben met het plezier dat deelnemers hebben in hun kunstzinnige activiteiten, waardoor zij hun inspanningen niet als 'hard werken' ervaren.

De klassieke musici zijn vaak het meest enthousiast over hun ervaringen, met uitzondering van ruimte voor eigen inbreng, die binnen deze discipline relatief gering is (figuur 7).

Conclusie

Deelname aan jeugdorkesten, theatergroepen en wedstrijden is voor veel jongeren een belangrijke manier om hun talenten te ontwikkelen en zo hun kansen te vergroten om tot een kunstvakopleiding te worden toegelaten en later wellicht een kunstzinnig beroep uit te oefenen.

Bij talentontwikkeling in de kunsten zijn er duidelijke verschillen tussen de diverse disciplines. Ook hangt de leeftijd van de deelnemers nauw samen met hun inzet en motieven. Overheden, hbo-instellingen en cultuurfondsen zullen met deze verschillen terdege rekening moeten houden bij hun initiatieven om talentontwikkeling te stimuleren.

Koen van Eijck

is hoofddocent Cultuursociologie en bijzonder hoogleraar Culturele leefstijlen aan Erasmus School of History, Culture and Communication van de Erasmus Universiteit Rotterdam

Peter van der Zant

is bestuurskundige en oprichter-directeur van Bureau ART, een advies- en onderzoeksbureau dat zich specialiseert op de terreinen kunst, cultuur, cultureel erfgoed en cultuureducatie

Literatuur

- Ericsson, K.A., R.Th. Krampe en C. Tesch-Romer (1993) 'The role of deliberate practice in the acquisition of expert performance'. In: *Psychological Review*, jrg. 100, nr. 3, 363-406.
- Eijck, K. van, M. Windhorst en P. van der Zant (2014) *TOM volgt zijn talenten ... : eindrapport over de eerste peiling van het talentenvolgonderzoek 2013-2017 in opdracht van het Fonds voor Cultuurparticipatie*. Gouda: Bureau Advies Research Training.
- Levitin, D.J. (2006) *This is your brain on music: understanding a human obsession*. Londen: Atlantic Books.
- Olszewski, P., M.J. Kulieke en T. Buescher (1987) 'The influence of the family environment on the development of talent: a literature review'. In: *Journal for the Education of the Gifted*, nr. 11, 6-28.
- Schouten, E. (red.) (2010) *Talenten!* Sardes Speciale editie, 10. Utrecht: Sardes.

Noten

- 1 LKCA, Lokaal stelsel actieve cultuurparticipatie in transitie, maart 2014.
- 2 Tijdens de productie van deze *Boekman* is het rapport verschenen, zie Eijck et al. (2014).
- 3 Zie o.a. de presentatie van Peter Hermans op de Dag van Talentontwikkeling, 2012: Determinanten van talentontwikkeling (zie www.vereniginghogescholen.nl/hbo-sectoren/kunst/1106); Schouten (2010) en voor een breder overzicht, waarin ook aandacht is voor de artistiek stimulerende werking van minder harmonieuze gezinsrelaties, Olszewski et al. (1987).